

Grodziszczce – gród, który splądrowali Piastowie

10 marca 2016

Ślady po walkach z wojskami Mieszka I lub Bolesława Chrobrego odkryli archeolodzy w czasie wykopalisk w obrębie grodziska w Grodziszczu (woj. lubuskie).

To pierwsze od 50 lat tak szeroko zakrojone badania tej wczesnośredniowiecznej twierdzy położonej w sąsiedztwie Świebodzina, niedaleko autostrady A2, wiodącej z Berlina do Warszawy.

„Obszar dzisiejszej ziemi lubuskiej w okresie funkcjonowania państwa Piastów, zwłaszcza pod koniec X i na początku XI wieku, był strefą buforową pomiędzy kolebką państwa polskiego a plemionami Słowian Połabskich i Cesarstwa Niemieckiego. Trudno jednoznacznie określić, kto w tym czasie zamieszkiwał gród” – wyjaśnia PAP dr Bartłomiej Gruszka z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu, który kieruje projektem naukowym.

Według najnowszych koncepcji takie grody, jak w Grodziszczu, były siedzibami lokalnych przywódców, wodzów i były one konkurencyjne względem siebie. Być może nie tworzyły nawet jednej, większej struktury plemiennej, jak dotychczas przypuszczano.

Badane przez naukowców grodzisko jest wyjątkowe. „Niezwykle rzadko zdarza się, aby na jednym miejscu przez okres co najmniej 200 lat funkcjonowały trzy grody, bo twierdzę rozbudowano co najmniej dwukrotnie” – opowiada dr Gruszka. Odkrywane przez archeologów zabytki, w tym drewniane elementy konstrukcyjne, zachowane są w doskonałym stanie, gdyż stanowisko położone jest na terenie podmokłym, co sprzyja naturalnej konserwacji. Dzięki temu już teraz naukowcy są w stanie zawęzić okres funkcjonowania poszczególnych faz grodu –

pobrane do badań dendrochronologicznych próbki drewna pozwoliły precyzyjnie określić czas budowy kolejnych konstrukcji obronnych. Najstarszy, najmniejszy gródek wzniesiono zapewne w połowie lub pod koniec IX wieku. Pierwsza rozbudowa nastąpiła w 951 roku – wtedy poszerzono obszar grodu w kierunku zachodnim i wzmocniono konstrukcje wału poprzez jego licowanie od strony zewnętrznej płaszczem kamiennym.

„Przebudowa oraz wzmocnienie walorów obronnych grodu miało niewątpliwie związek z zagrożeniem ze strony rosnącego w siłę w 2. połowie X wieku państwa piastowskiego. Jednocześnie mieszkańcy grodu pośredniczyli w dalekosiężnej wymianie handlowej pomiędzy wschodem a zachodem oraz między obszarami położonymi na północy (np. z Wolinem) a Śląskiem” – opowiada dr Gruszka.

Znaleziska związane z etapem rozkwitu twierdzy są imponujące – wśród nich m.in. odważniki kupieckie (do wag) czy fragmenty arabskich monet, a także elementy biżuterii i stroju i bogato zdobione przedmioty wykonane z poroża.

Zniszczenie grodu dokonane przez Piastów miało miejsce na przełomie X i XI wieku. Na zgliszczach wzniesiono ostatni, trzeci i zarazem największy gród – ten w pełni podlegał już państwu piastowskiemu. Czy stało się to jeszcze w okresie pierwszej monarchii piastowskiej, czy może dopiero pod koniec XI lub na początku XII wieku? Tego archeolodzy jeszcze nie wiedzą, ale dalsze badania mają rzucić więcej światła na to zagadnienie.

Archeolodzy próbują też rozpoznać wnętrze grodu i podgrodzia. W tym celu posiłkują się badaniami nieinwazyjnymi – w postaci metody magnetometrycznej, która umożliwia „zajrzenie” pod ziemię bez wbicia łopaty. Już teraz udało się odkryć liczne ślady po pracowniach metalurgicznych. „Ta gałąź gospodarki ma wielowiekową tradycję. Najstarsze ślady związane z hutnictwem w okresie wczesnego średniowiecza z tego terenu pochodzą już z VI-VII wieku” – komentuje dr Gruszka.

Gród otoczony był wałem, który od strony wschodniej dochodził bezpośrednio do jeziora. Archeolodzy wykonali również badania podwodne. Natrafiono na relikty być może przystani, które zachowały się w postaci słupów po pomostach. Czas ich budowy przypadał na początek XII wieku.

Upadek grodu był zapewne spowodowany rosnącą konkurencją pobliskiego Świebodzina, który przejął funkcję ośrodka skupiającego władzę sakralną, gospodarczą i polityczną. Dokładny kres grodu w Grodziszczu nie jest znany, choć na podstawie odkrywanych fragmentów naczyń archeolodzy przypuszczają, że nastąpiło to w ciągu XII wieku. Nie można jednak wykluczyć, że w okresie późniejszym miejsce to nadal było zamieszkiwane.

„Ośrodek w Grodziszczu pełnił ważną funkcję w początkach kształtowania się naszej państwowości. Rzadko zdarzało się, aby Piastowie po zniszczeniu niewielkiego grodu, będącego siedzibą lokalnego wodza, zdecydowali się na odbudowę w tym samym miejscu, nowego większego ośrodka. Tak się działo zazwyczaj w przypadku grodów pełniących rolę ważnych ośrodków administracyjnych, religijnych czy gospodarczych. Grodziszcze znalazło się w tym elitarnym gronie” – kwituje dr Gruszka.

Kolejny sezon prac terenowych zaplanowano na kwiecień. Badania związane z opracowaniem znalezisk archiwalnych z wykopalisk prowadzonych w latach 60. XX wieku, a także badania podwodne były możliwe dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Priorytetu 5 Ochrona dziedzictwa archeologicznego. Badania grodziska wpisują się także w szeroko zakrojony projekt finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, którego celem jest rozpoznanie problematyki dotyczącej wczesnośredniowiecznego osadnictwa grodowego na obszarze Środkowego Nadodrza.

Źródło: NaukawPolsce.pap.pl